

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1.1. ДАТУМ И ОРГАН КОЈИ ЈЕ ИМЕНОВАО КОМИСИЈУ

Одлуком бр. 545/1, донетом на седници одржаној дана 21.02.2023. године, Наставно-научно веће Филолошког факултета Универзитета у Београду образовало је Комисију за оцену докторске дисертације докторанда **мр Биљане Скопљак** под насловом „**Типологија и идеолошке функције женских ликова у делима Рамона Марије дел Ваље-Инклана**”, урађену под менторским руковођењем **проф. др Владимира Карановића**.

1.2. САСТАВ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

1. ПРЕДСЕДНИК КОМИСИЈЕ

Име и презиме: др Јасна Стојановић

Звање: редовни професор

Ужа научна област: Хиспанистика – Шпанска књижевност

Датум избора у звање: 03.05.2015. године

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

2. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: др Жељко Донић

Звање: доцент

Ужа научна област: Хиспанистика – Шпанска књижевност и култура

Датум избора у звање: 17.12.2019. године

Установа на којој је запослен: Филолошки факултет Универзитета у Београду

3. ЧЛАН КОМИСИЈЕ

Име и презиме: др Мирјана Секулић

Звање: ванредни професор

Ужа научна област: Хиспанске књижевности и култура

Датум избора у звање: 11.09.2019. године

Установа на којој је запослен: Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу

II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Име (име једног родитеља) презиме:	Биљана (Раде) Скопљак
Датум и место рођења:	24.05.1993. године, Београд
Наслов мастер рада:	„Етика и естетика у трилогији <i>Страшне комедије</i> Рамона дел Ваље-Инклана“
Датум одбране мастер рада:	13.06.2018. године
Установа где је одбрањен мастер рад:	Филолошки факултет Универзитета у Београду
Научна област из које је стечено академско звање мастера:	Хиспанистика – Шпанска књижевност

III СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА који су објављени или прихваћени за објављивање у оквиру рада на докторској дисертацији

1. Скопљак, Биљана. „Етика и естетика у трилогији *Страшне комедије* Рамона Марије дел Ваље-Инклана“. *Липар*, 67, 2018, 71–90.
2. Скопљак, Биљана. „*Fin de siècle* и ране Ваље-Инкланове драме: *Cenizas* и *El Marqués de Bradomín*“. *Анали Филолошког факултета*, 2019, 31/2, 127–144.
3. Скопљак, Биљана. „О преводу Ваље-Инкланове драме *Орао у грбу*“. *Свеске*, 131, 2019, 171–179.
4. Скопљак, Биљана. „Словенски феминизам и жанр женског портрета у часопису *Југославенска жена*“. *Књиженство*, 10, 2020. <https://doi.org/10.18485/knjiz.2020.10.10.7>
5. Скопљак, Биљана. „Живот и дело Леле Давичо“. *Књиженство*, 11, 2021. <https://doi.org/10.18485/knjiz.2021.11.11.9>

IV НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

„Типологија и идеолошке функције женских ликова у делима Рамона Марије дел Ваље-Инклана“

V ПРЕДМЕТ И ЦИЉ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација под насловом „Типологија и идеолошке функције женских ликова у делима Рамона Марије дел Ваље-Инклана“ усредсређена је на анализу женских ликова (у ширем смислу) помоћу типолошко–идеолошког, биографско–историјског, интертекстуално–жанровског, књижевно–естетичког и књижевноисторијског приступа. У садејству наведених приступа створен је примерен методолошки апарат за анализу одабраног књижевног корпуса. Предмет анализе су прозна и драмска дела шпанског писца Рамона Марије дел Ваље-Инклана (1866–1936), једног од најутицајнијих писаца шпанског модернизма. Увидом у дисертацију закључује се да типолошки приступ представља окосницу рада, а наслања се на поставке

феминистичке критике, што га чини погодним за анализу ове врсте. Такође, тема женских ликова сама по себи повлачи идеолошку перспективу схватања рода како у контексту пишчеве индивидуалне идеологије тако и друштвено–историјског домена. С тим у вези, биографско–историјски приступ је неизоставан приликом анализе родних улога на примеру одређеног корпуса, будући да пружа увид у мисаоне струје које су обликовале поимање таквих конструкција. Књижевно–естетички и књижевноисторијски приступи су такође од изузетне важности, ако се узме у обзир чињеница да је револуционарност приступа Рамона Марије дел Ваље-Инклана књижевним ликовима укореењена у новој естетици и сензибилитету, као и у филозофији и општем расположењу епохе у оквиру које је стварао. Коначно, интертекстуални и жанровски приступи се намећу току истраживања као средство да се сагледа и упореди начин обликовања женских ликова у читавом корпусу на примеру хронолошке еволуције и жанра.

У складу с модернистичком естетиком, Рамон Марија дел Ваље-Инклан је био наклоњен истраживањима мрачних простора сексуалности, проблематизовао је сукоб друштвено–прихваћеног понашања и табуа, бавио се питањем родних идентитета, али и традиционалним шпанским вредностима, попут специфичне концепције части. Тако су прељуба, фетиш, садизам и мазохизам, некрофилија, инцест, бласфемија, сатанизам, силовање, убиство, бисексуалност, хомосексуалност, андрогинија, односи моћи, доминантне теме анализирани у оквирима одабраног истраживачког корпуса ове докторске дисертације. Анализу одабраног књижевног корпуса кандидаткиња реализује у хронолошком следу пишчевог стваралаштва, по утврђеним фазама. Тако су у ранијим делима Ваље-Инклана најизраженији архетипски профил ликова, идеализација, сензуални еротизам, љубавни занос и деструктивност страсти. У предесперпентској фази заоштрава се контраст између јунакиња, па писац уводи егзотику и религију као основе својих дела. У есперпентској фази уводи ратоборне јунакиње смештене у конкретан друштвени положај, најчешће су припаднице нижих сталежа које су жртве традиционалних норми и вредности шпанског друштва. У овој фази доминирају драме, па су и саме јунакиње активније, предузимљивије, ангажованије, одлучније. Предмет истраживања је и доказивање претпоставке да женски ликови нису представљени искључиво као историјски документ о стварним женама, већ да су производ књижевне инвенције аутора.

Полази се од претпоставке да је појам родне разлике измишљена творевина идеолошке мисли, да су родне улоге, бинаризам „човек : жена“ вештачки обрасци понашања и идентитета, наметнути биолошким половима ради одржања поретка у ком борба за моћ има пресудан значај. Како је биолошку победу однео мушки субјект, она се одразила и на његову друштвену надмоћ којом је присвојено право на обликовање родне улоге у корист одржања моћи. Жена је постала производ жеља и страхова, а институционализација слике жене је довела до њихове стабилизације у колективној свести човечанства, те је постала и део књижевне традиције.

Наведени предмет истраживања захтева присуство сложенијег и специфичног теоријског оквира од којег се полази у анализи. Пре свега, посредни су постојеће књижевне теорије о ликовима и њиховом устројству, почев од архетипске критике (Карл Густав Јунг, Ејми Мод Боткин), која предлаже посматрање лика из перспективе ауторове подсвести као архетипове, апстраховане страхове и жеље, до феминистичке критике (Симон де Бовоар, Елен Сиксу, Илејн Шоуволтер, Лилијен Робинсон, Кетрин Роцерс, Сузан Ленсер, Јулија Кристева и др.), која се фокусира на друштвено–историјски контекст у ком је дело настало и сагледава женске ликовне као (најчешће) мизогине пројекције. Биографско–историјски приступ (Иполит Тен, Стивен Гринблат), при том, представља главни ослонац феминистичкој књижевној теорији, по својој природи контекстуалној и релативној. Уз то, разматрање књижевног лика из угла естетике одређеног књижевно–историјског тренутка и појединачног писца (интертекстуалност: Михаил Бахтин; жанр и архетип: Нортроп Фрај) пружа одређену дистанцу између аутора и анализе која је занемарена у феминистичкој критици: главно питање је да ли је и у којој мери женски лик производ мизогиније, субверзије, или је, пак, производ конвенције? Будући да ниједна теорија ликова не нуди потпуно и коначно решење и одговор на питање шта је (женски) књижевни лик нити како га анализирати, у дисертацији је коришћен комбиновани теоријски приступ у одређивању типолошких карактеристика женских ликова (теорије и ставови Мери Елман, Мишел Мареј, Мери Ен Фергусон, Керол Пирсон и Кетрин Поуп). Такође, Рамон Марија дел Ваље-Инклан имао је посве развијену теорију књижевних ликова која се може концептуално

представити помоћу тријаде естетског квијетизма, супериорности аутора и филозофског идеализма. У оваквој концепцији аутор задржава дистанцу према својим ликовима која му омогућава да саосећа с њиховим болом, касније их обликује као гротескне ликове, и на крају их дехуманизује. Они су, дакле, представљени као идеје, архетипови, нису психолошки продубљени нити поседују психолошку еволуцију.

У тексту дисертације износи се општа и утемељена претпоставка да је типологија Ваље-Инкланових женских ликова изведена на основу класификације представе женâ у књижевности у општем смислу: типова, архетипова, стереотипова. Оне су, потом, прилагођене пишчевим женским ликовима који су анализирани у светлу општих категорија. Фокус је усмерен на оне женске ликове који у највећој мери одговарају одређеном типу, али скоро по правилу постоји више значајних представница једног типа. Основне типолошке категорије укључују девицу, прељубницу, заводницу, блудницу, палу жену, супругу, мајку, мудру жену, ратницу, уметницу итд.

Дакле, предмет истраживања ове докторске дисертације јесу женски ликови у делима Рамона Марије дел Ваље-Инклана, њихова типолошка класификација, али и сагледавање Ваље-Инклановог дела из више углова: (ауто)биографског, хронолошког, књижевно-естетског, типолошког, књижевнотеоријског и друштвено-историјског. Тако спроведена анализа омогућава и сагледавање идеолошких функција које формирање женских ликова има у одређеним делима шпанског писца, а које постају јасније с обзиром на то да се у анализи узимају у обзир и пишчеви биографски подаци као и књижевно естетичке поставке и друштвено-идеолошка перспектива Ваље-Инклана.

У докторској дисертацији мср Биљане Скопљак такође је издвојено неколико очигледних тематских целина, тј. проблемских блокова, како би се једноставније испунили постављени циљеви истраживања:

– Разматрање теоријског проблема дефиниције женског лика као и књижевно-критичких приступа женским ликовима из угла феминистичке теорије. Међутим, пошто феминистичка теорија нема разрађену универзалну и униформну методологију анализе женских ликова, врши се одабир приступа;

– Представљање кохерентног модела анализе женских ликова у делима Рамона Марије дел Ваље-Инклана на основу постојећих типологија женских ликова у корпусу светске књижевне баштине;

– Указивање на специфичности везе између стварне жене и женског лика у шпанској књижевности модернизма. У дисертацији је стога анализирано питање рода кроз друштвени контекст, али и његову књижевну пројекцију у одабраном корпусу;

– Доношење општих закључака о женским ликовима у модернизму као књижевноисторијској етапи. У овом смислу важна је контекстуализација стваралаштва Ваље-Инклана у оквирима шпанског модернизма, како би се формирао и оквир за даље обликовање теорије модернистичких женских ликова у шпанској књижевности;

– Разматрање биографских елемената Рамона Марије дел Ваље-Инклана и улоге коју су жене имале у његовом животу, али и утицаја те могуће пројекције у сопственом књижевном корпусу; циљ је стога био анализа могућег садејства и утицаја биографских искустава са женама на поетику формирања и обликовања женских ликова;

– Приказивање Ваље-Инкланове теорије књижевних ликова и извођење закључака о његовим женским ликовима на теоријском, интертекстуалном и еволутивно-жанровском нивоу;

– Анализирање Ваље-Инкланових женских ликова помоћу типолошких одређења и идеолошких образаца. Фокус рада је тако на типолошкој анализи кроз коју су представљене функције женских ликова на књижевно-естетском и идеолошком нивоу.

VI ОСНОВНЕ ХИПОТЕЗЕ ИСТРАЖИВАЊА ДИСЕРТАЦИЈЕ

У докторској дисертацији мср Биљане Скопљак полази се од неколико важних хипотеза, чија се оправданост кроз истраживање потврдила кроз резултате анализе одабраног књижевног корпуса. Опште хипотезе могу се груписати у неколико целина:

– Женски ликови се могу анализирати из угла феминистичке критике, која једина узима род за аналитичку категорију. Такође, феминистичка критика користи знања из других књижевно-критичких метода, а тај спој може бити користан за свеобухватност анализе која планирана у овој докторској дисертацији;

– Рамон Марија дел Ваље-Инклан је стварао потенцијално субверзивне женске ликове, али првенствено у естетске и идеолошке сврхе. Другим речима, шпански писац није био мотивисан свешћу о импликацијама које бивање женом утиче на идентитет јунакиње, колико је користио друштвени положај жене за критику традиционализма;

– Историјско-биографски контекст, као и књижевно-естетички контексти могу пружити увид у пишчев однос према женским ликовима. Потребно је узети више параметара у обзир, који сежу како до историјског тренутка, биографског искуства, тако и до књижевно-естетске климе, како би се пружио увид у целокупност пишчеве обраде рода;

– Захваљујући бројности Ваље-Инкланових женских ликова могуће је извести теорију женских ликова, како у пишчевом опусу тако и у шпанској књижевности модернизма, чији је био најеминентнији представник. Скоро да не постоје покушаји да се створи свеобухватан преглед слика жена кроз шпанску књижевну историју, а свака књижевна епоха носи неке специфичности везане за њихову обраду.

Другим речима, хипотезе од којих се полази у истраживању подразумевају да је Ваље-Инкланов став према женским ликовима првенствено естетске природе. Није му циљ да ствара уверљиве јунакиње, будући да није био поборник идеје о књижевности као веродостојној представи стварности. Имајући то у виду, хипотеза је да писац ствара најразличитије женске ликове као књижевно средство, слике или конвенције. Поврх тога и упркос различитостима ових јунакиња, претпоставка од које се полази, а која се анализом корпуса и потврђује, јесте да се међу њима може пронаћи паралела, те да се могу груписати у типове. Такав приступ пружа могућност и за хронолошко–еволутивну анализу пишчевих хероина и анти–хероина, зависну од промена на плану његових филозофских и идеолошких идеја. Оваква претпоставка се потврдила као утемељена у идеолошком потенцијалу анализаног књижевног корпуса, с обзиром на то да се Ваље-Инкланов стил формирања женских ликова у естетском смислу не мења у значајној мери с протоком времена, али се суштинске промене дешавају на пољу тематике, показујући у различитим фазама приврженост одређеним типовима јунакиња.

VII КРАТАК ОПИС САДРЖАЈА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертације мср Биљане Скопљак под насловом „Типологија и идеолошке функције женских ликова у делима Рамона Марије дел Ваље-Инклана“ садржи 189 означених страница текста (ћирилица, фонт *Time New Roman*, величина 12, проред *single*). Дисертација садржи све прописане елементе које подразумева референтни „Правилник“ и захтевају прописани стандарди Универзитета у Београду. Садржи насловне странице на српском, енглеском и руском језику, као и сажетак и кључне речи на српском и енглеском језику. Дисертација припада научној области Хиспанистика, односно ужој области Шпанска књижевност.

Сажетак је написан у складу са позитивном академском праксом и стандардима писања научних текстова. Сажетак заузима 5 страница и информативне је природе, састоји се од дефинисања предмета истраживања, појашњења методолошког приступа, дескрипције теоријских поставки и полазишта у истраживању, дефинисања аналитичког корпуса шпанског писца Рамона Марије дел Ваље-Инклана, као и добијених резултата и закључака (у најкраћим цртама).

Дисертација у структурном смислу организована је кроз четири шире целине, а већина је у наставку подељена на већи број ужих поглавља.

Прва целина („1. Увод“, стр. 1–36) подељена је на више мањих целина („1.1. Појам рода и разлике“, „1.2. Књижевност и род“, „1.3. Теоријско-методолошки приступи анализи женских ликова“, „1.4. Типологије женских ликова у књижевности“ итд.), у којима је дат теоријско-

методолошки оквир, представљене релевантне теорије и савремени теоријски приступи изучавању корпуса у оквирима књижевних студија. Докторска дисертација је заснована на методологији и теоријским поставкама пре свега феминистичке критике, која се служи методама попут архетипске критике, типолошке анализе и историјско-биографске критике. Осим тога, анализа је делимично заснована и на теоријским поставкама интертекстуалне и жанровске критике. Наглашено је да се у дисертацији примењује аналитичко-синтетичка метода, што доприноси темељности обраде корпуса и поступности у излагању и закључивању. Такође, представљен је истраживачки корпус и контекстуализована је потреба да се он истражи из перспективе феминистичких теорија, кроз теме рода и разлике, али и у светлу постојећих и ранијих истраживања и анализирања женских ликова у светској књижевности. Важан је и одељак о типологији женских ликова у књижевности, с обзиром на то да се то питање може организовати кроз архетипску и стереотипну анализу, традиционалне слике жена у књижевности, као и субверзивност женских ликова.

У другој целини („2. Модерно доба, модернизам и род“, стр. 36–46) мср Биљана Скопљак даје детаљан преглед друштвено-историјских околности у Шпанији и положаја жене у оквирима традиционалног шпанског друштва, организованог у складу с принципима ригидне моралности, поштовања части и женске честитости, уз јасно развијену мизогинију и лишавање жене основних људских права и слобода. У овој текстуалној целини разматрају се и погледи на женску природу и формирање слике жене у стваралаштву књижевне Генерације 1898, којој је писац био близак, али и других интелектуалних струја оновремене Шпаније.

Трећи, централни одељак дисертације („3. Рамон Марија дел Ваље-Инклан“, уз ужа поглавља и мање структурне целине, стр. 46–173), садржи дескриптивну контекстуализацију шпанског писца у окриљу књижевности модернизма, биографске податке који доприносе специфичној перцепцији жене и женског света у његовом животу и делу, као и дескрипцију могуће теорије формирања женског лика у књижевном делу и фазе еволуције у књижевном опусу шпанског модернисте, у зависности од периода стваралаштва. Поглавље 3.2. „Типолошка одређења женских ликова у делима Ваље-Инклана“ (стр. 66–173) кључно је будући да садржи конкретну анализу одабраног корпуса, а у њему кандидаткиња умешно и узимајући у обзир постављени теоријски оквир и ранија истраживања, примењује све важне поставке и на примерима из дела показује карактеристике типолошког одређења и идеолошке функције коју женски ликови имају. У том смислу, издвојени су конкретни типови жена (девица, заводница, прељубница, уметница, супруга, мајка, жена као симбол човечанства, мудра жена, пала жена, ратница), генерички модели распоређени по посебним поглављима (3.2.1–3.2.9), у којима се анализира референтни модел у књижевном корпусу у којем се модел појављује.

Четврта целина („4. Закључак“, стр. 173–180) представља у првом делу резиме и опис постављеног проблема и контекстуализације истраживања, затим садржи основне информације о анализираном корпусу и његовим специфичностима, а потом и оригиналне закључке и иновативне увиде у вези с типолошким одређењима и идеолошким функцијама женских ликова, које мср Биљана Скопљак издваја, категоризује и ваљано тумачи. Од посебног је значаја и антиципација будућих истраживања коју проналазимо пред крај одељка, што говори о високој свести истраживача у области филолошких и књижевних истраживања о потреби за будућим аналитичким увидима у оквирима неког другог корпуса шпанске књижевности.

Дисертација садржи и одељак „Литература“ (стр. 181–188), који се састоји од 139 одредница, примарне и секундарне литературе. Као примарна литература коришћена су Сабрана дела Рамона Марије дел Ваље-Инклана на шпанском језику, као и преводи његових дела на српски језик. Секундарна литература садржи најважније историје шпанске књижевности, опште теоријске текстове и литературу која покрива методолошки и теоријски оквир дисертације (како на енглеском и шпанском, тако и на српском језику), а коришћени су у бројни извори о разним видовима књижевног стваралаштва шпанског модернисте. Литература је обимна, узимајући у обзир чињеницу да је посредни слабо истражена тема и у ширим, хиспанистичким оквирима, релевантна, репрезентативна и савремена, чиме се постиже и висок степен синтетичности идеја и претходних истраживања. У попис коришћене литературе су укључене и бројне одреднице из зборника, научних часописа и других колективних публикација од значаја за ову област изучавања шпанске књижевности.

На крају, доступна је и кратка Биографија ауторке докторске дисертације (стр. 189).

У садржинском, структурном и формалном смислу, дисертација мср Биљане Скопљак задовољава све стандарде. Језичке и стилске одлике текста дисертације у складу су с правилима писаног академског и научног дискурса, с правописним нормама српског језика, а у тексту се поштују и правила транскрипције имена и других појмова са шпанског језика, у складу с позитивном праксом и општим стандардима које је у том смислу успоставила хиспанистичка заједница у Србији. Кандидаткиња у тексту дисертације показује да влада вештином управљања изворима, примереног навођења литературе у случајевима цитирања или парафразирања, као и преузимања туђе идеје у оквирима одређене проблематике. Уколико се појави цитат на страном језику, у фусноти је понуђен постојећи објављени превод или самостални превод ауторке (уколико не постоји објављени превод). Текст дисертације садржи навођење извора у парентезама у самом тексту, по прописаном моделу који се користи у нашој академској и научној средини, те се у фуснотама јављају тек додатна објашњења неког термина или појаве, нуди додатни податак, верзија превода цитата или какав податак од секундарног значаја за ток дисертације.

Ова докторска дисертација је садржински, структурно, језички, стилски, технички усаглашена са стандардима писања овакве врсте текстова и сведочи о високом степену компетенције и вештине писања коју је мср Биљана Скопљак развила током Докторских академских студија на Филолошком факултету.

VIII ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТИ И НАУЧНИ ДОПРИНОС ДИСЕРТАЦИЈЕ

Докторска дисертација под насловом „Типологија и идеолошке функције женских ликова у делима Рамона Марије дел Ваље-Инклана“ мср Биљане Скопљак представља важан допринос изучавању књижевног стваралаштва Рамона Марије дел Ваље-Инклана у српској и регионалној академској и научној средини. Осим тога, представља покушај да се надоместе недостаци недовољне посвећености хиспаниста и истраживача једној тако значајној теми шпанске књижевности, примењујући поставке феминистичке критике на специфичан књижевни корпус. Такође, период модернизма и модерног доба је био у том смислу парадигматичан, посебно по питању родних односа и идентитета: то је време када се дешавају значајне промене у друштвеним односима, будући да се појављују први весници демократизације европских друштава у савременом значењу речи. Стога су управо питање рода и представе жене у књижевности били предмет ове докторске дисертације, заснован на анализи књижевног корпуса Рамона Марије дел Ваље-Инклана као једног од најважнијих представника шпанског модернизма и књижевности првих деценија 20. века.

Неколико је значајних исхода спроведеног истраживања, које проналазимо у завршним поглављима докторске дисертације. Пре свега, женски ликови у делима Рамона Марије дел Ваље-Инклана већим делом подлежу законитостима естетског квијетизма, а интертекстуално-жанровском и књижевно-естетском анализом је проблематизован однос жене као књижевне конвенције и њен субверзивни потенцијал.

Такође, из анализе се јасно уочава да пишчев отклон према миметизму прожима читаво његово стваралаштво, те чак и у последњој фази стваралаштва у којој доминира гротеска, његов естетски квијетизам опстаје као главно средство обраде женског лика упркос привиду ангажованости која му се приписује. Употребом аналитичко-синтетичког приступа анализи корпуса показано је да пишчев приступ женском лику зависи од жанра, односно, разликује се у зависности од тога да ли је посреди драмско или прозно дело. Пишчева наклоњеност одређеним врстама жанрова је такође значајна за сагледавање његовог става према књижевности и женском лику.

Анализом Ваље-Инклановог дела у постављеном тематском оквиру, долази се до закључка да је његова основна одлика и идеја водила било разуверење, указивање на разлаз између очекивања, идеала и анахроности традиције и конвенције, с једне, и новонастале стварности, с друге стране. Да би постигао свој циљ, писац изокреће како женске тако и мушке

родне улоге, наслеђене обрасце понашања ставља у контекст нове свести у којој постају излишни и апсурдни. У тој димензији се огледа и субверзивност његових женских ликова. Кроз процес онеобичавања, неверодостојности па чак и кроз илузију самосвести, Ваље-Инклан ствара јунакиње које глуме своје улоге: улоге заљубљених жена, архетипских слика, вештица, уметничких објеката.

Многе Ваље-Инкланове јунакиње у себи сажимају већи број типова, мада је критеријум за сврставање подразумевао њихове доминанте улоге и особине. Осим тога, у закључцима дисертације се показује да писац у свакој фази свог књижевног пута ствара све типове женских ликова, те није могуће с прецизношћу одређени тип везати искључиво за неку фазу књижевна делатности. Извесно је да су женски ликови у великом броју заступљени у Ваље-Инклановом стваралаштву, те да се не јављају само као протагонисткиње, већ и као симболични колективни ликови. Њихова типологија је посве разноврсна: насупрот покушајима да се сведу на антагонизам фаталне и крхке жене, писац се служи женским ликовима свих друштвених слојева, старосних доби, физичких и интелектуалних карактеристика.

У овој докторској дисертацији посебна пажња је посвећена истицању значаја и могућих последица које тријада „аутор–приповедач–лик“ може имати по женске ликове. У том смислу, од великог је значаја биографско-историјски приступ, захваљујући којем се допринело осветљавању тог утицаја, уз претпоставку да књижевно дело није чист естетски производ изолован од контекста. Теорија наратологије и све теорије структуралистичког усмерења блиске наратологији (постструктурализам, семиотика, деконструкција), показаће се као ирелевантне за истраживања везана за род. С друге стране, феминистичка критика, која по својој природи одбацује категорије, методологије и хијерархије, представља плуралистички приступ женском књижевном лику, служећи се знањима из других области. Стога ће овај теоријски приступ бити најадекватнији као полазиште успостављеног теоријског оквира дисертације, а одабрани књижевни корпус погодан штиво за реализацију аналитичко-синтетичке анализе.

Коначно, категорисање и дескриптивна анализа типологије женских ликова, омогућили су свеобухватан увид у пишево стваралаштво по питању родних специфичности и гине критике, а уједно и допринели обликовању теорије модернистичких женских ликова у шпанској књижевности. Тако Рамон Марија дел Ваље-Инклан представља јединствену фигуру у шпанској књижевности, тј. писца који се на напредан начин бавио женском сексуалношћу и друштвеним положајем. Квантитет његових јунакиња представља фактор од изузетне важности за спровођење њихове типолошке анализе, који пружа могућност да се донесу релевантни закључци о модернистичкој јунакињи уопште. Међу шпанским писцима, Ваље-Инклан је стварао најразноврсније и најразличитије женске ликове, што анализу његовог стваралаштва из тог угла чини посебно занимљивом, али и захтевном.

IX ПРОВЕРА ОРИГИНАЛНОСТИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду* и налаза у извештају из програма *iThenticate*, којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације „**Типологија и идеолошке функције женских ликова у делима Рамона Марије дел Ваље-Инклана**“ ауторке мср **Биљане Скопљак**, констатовано је да утврђено подударане текста износи **6%**.

Овај степен подударности последица је присуства цитата, личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, тзв. општих места и података, претходно публикованих резултата и других околности из домена техничке подударности или некритичког препознавања које се у процесу рада софтвера може догодити, што је у складу са Чланом 9. Правилника.

На основу изнетог, а у складу са ставом 2 Члана 8. *Правилника о поступку провере оригиналности докторских дисертација које се бране на Универзитету у Београду*, извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

X ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

Комисија за оцену докторске дисертације констатује да је дисертација „**Типологија и идеолошке функције женских ликова у делима Рамона Марије дел Ваље-Инклана**“ кандидата мср Биљане Скопљак оригинално и самостално научно дело и да су се стекли услови за њену јавну одбрану.

Комисија стога предлаже Наставно-научном већу Филолошког факултета Универзитета у Београду да прихвати с позитивном оценом Извештај о оцени докторске дисертације под насловом „**Типологија и идеолошке функције женских ликова у делима Рамона Марије дел Ваље-Инклана**“, коју је урадила кандидаткиња мср Биљана Скопљак под менторством проф. др Владимира Карановића и да је, у складу са прописима, упути Већу научних области друштвено-хуманистичких наука Универзитета у Београду на разматрање.

У Београду, 13.03.2023.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ:

1. _____
др Јасна Стојановић, редовни професор,
Филолошки факултет Универзитета у
Београду,
председник Комисије

2. _____
др Жељко Донић, доцент, Филолошки
факултет Универзитета у Београду,
члан Комисије

3. _____
др Мирјана Секулић, ванредни професор,
Филолошко-уметнички факултет
Универзитета у Крагујевцу,
члан Комисије